

УДК 316.72

О. І. ОРЛОВА

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТЕАТРУ В УКРАЇНІ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Яскравою тенденцією формування сучасного українського театру є розвиток проектних форм театру, а новим явищем у театральному середовищі став форум-театр. Осмислення сучасних тенденцій розвитку театрального мистецтва дозволяє говорити про перетворення театру на відкритий простір, де спостерігається альтернативний розвиток проектного типу театральних вистав, які успішно конкурують з академічними театрами. Спрямованість цих форм на вирішення актуальних соціальних проблем свідчить про набуття театром нових функцій у сучасних умовах розвитку соціуму.

Ключові слова: театр, театр-форум, театр переселенців, проектний театр, інновації, документальний театр, інтерактивний театр.

Театральне мистецтво в добу бурхливих соціальних катаклізмів та змін у суспільному житті завжди є своєрідним індикатором оцінювання соціумом інновацій та кроків влади. Це цілком природно, адже театр є соціальним інститутом і тісно пов'язаний з іншими елементами соціальної організації – матеріальною та духовною культурою, соціальними групами, політичною підсистемою тощо. Зміни, які наразі відбуваються в Україні, створили унікальну ситуацію своєрідного ренесансу театру, який набуває нових форм, збагачується унікальною тематикою, породжує нових героїв. Цілком виправданим є дослідницький інтерес до цього процесу з погляду оцінки процесів, що відбуваються в самому театрі, і з погляду соціологічного аналізу взаємодії театру із соціумом. Основним досягненням сучасного етапу розвитку театрального мистецтва в Україні протягом останніх років є те, що змінюється співвідношення присутності в театральному мистецтві державного та недержавного елементів. Академічні театри, фінансовані державою, розвиваються достатньо повільно, тоді як стихійно виникають та бурхливо розвиваються театральні осередки, створені стихійно, без будь-якої державної підтримки самим громадянським суспільством. І за формою, і за змістом вони істотно відрізняються один від одного, що створює ситуацію ускладнення та урізноманітнення життя всього інституту театру загалом.

Проблема соціологічного пізнання цих складних трансформацій має як суто теоретичне, навіть футуристичне, значення, так і цілком практичну спрямованість, адже формування культурної політики в сучасній Україні має виходити з наукових оцінок реального театрального життя та базуватися на глибоких дослідженнях сучасного театру методами соціологічного аналізу.

До дослідження проблеми інновацій у мистецтві, зокрема театральному, звертаються В. Бичков, П. Браславський, А. Демшина, Р. Ескот,

* © Орлова О. І., 2018

С. Єрохін, С. Іконнікова, В. Куріцин, Н. Маньковська, А. Орлов, Л. Черниш та ін.

Останніми роками проблему розвитку та організації театрального процесу України за нових умов існування досліджували І. Безгін, В. Ковтуненко, М. Кічурчак, О. Семашко, які висвітлювали в своїх працях головні питання, які стоять перед діячами сучасного українського театру, й аналізували їх пристосування до сьогоденної реальності в контексті творчо-організаційних відносин.

У цьому аспекті заслуговує на увагу праця В. Ковтуненка «Український театр у період суспільних трансформацій». У його дисертації доведено, що в період соціокультурних трансформацій, які переживає суспільство, формуються нові моделі функціонування театру, виявлено зовнішні та внутрішні чинники, що впливають на соціокультурні характеристики, а також встановлено причини, які зумовлюють труднощі існування театру в перехідний період. Погляди на зміни в театральному мистецтві висловлюють теоретики та практики сценічного мистецтва на сторінках періодичних видань.

Нові тенденції з'явилися й у сучасному українському театральному мистецтві. Вони підлягають вивченню та систематизації. Але зауважимо, що в сучасному мистецтвознавстві існує незначна кількість базових досліджень із цього питання. Серед них ми можемо виділити ґрунтовну працю Н. Корнієнко «Український театр у переддень третього тисячоліття. Пошук». Автор вважає, що «зараз відбувається сутнісне перетворення об'єкта театрознавства – адже воно має відповідати сучасному рівню стосунків з театром і художньою культурою» [6].

Н. Наконечна в своїй публікації пише про зміну призначення театру як ознаку часу [5]. Ю. Давидов у статті «По той бік художнього смаку» зазначає, що одним з найхарактерніших явищ сучасного мистецтва є розрив комунікації між мистецтвом і публікою – внаслідок зміни і публіки, і митців відбувається і зміна самих творів мистецтва» [3]. Ці, та інші праці розкривають певні аспекти сучасних процесів у театральному мистецтві.

Українське драматичне мистецтво дедалі активніше інтегрується в європейський культурний простір. За роки незалежності в Україні з'явилося багато нових театрів, зростає інтерес до народного та вуличного театру. Новим явищем у театральному середовищі став форум-театр, явище, яке значно поширилося останнім часом. Форум-театр – це методика інтерактивної роботи серед різних шарів суспільства, спрямована на вирішення соціальних проблем.

Його активно застосовують у соціальній педагогіці як метод інтерактивності та педагогічної взаємодії. Аналіз публікацій стосовно використання інтерактивних технологій у соціальній педагогіці надають можливість зазначити, що цій проблемі присвячено велику кількість досліджень: С. Архіпової, О. Безпалько, Р. Вайноли, Т. Журавель, І. Зверевої, А. Капської, І. Мельничук та ін.

Проблему використання засобів театрального мистецтва й театральної педагогіки в професійній підготовці педагогів в аспекті формування професійної майстерності свого часу досліджували В. Абрамян, І. Зайцева, І. Зязюн, В. Ковальов, Л. Лимаренко, О. Федій та ін.

На методологічних засадах видатних британських драматургів і педагогів Г. Баркера та Е. Бонда вибудовує свою методологію застосування театру, інновацій у системі освіти Х. Ніколсон. Дослідниця акцентує увагу на питанні, як реагує театр на життєвий досвід молоді в глобалізованому світі, пропонує аналіз сучасних практик, які ґрунтуються на естетичних принципах і освітніх ідеалах [2].

Розглядаючи проблему театральної освіти в Австралії, Дж. О'Тул стверджує, що вчителі середньої та старшої шкіл повинні впевнено використовувати здобутки театральної педагогіки у власній педагогічній діяльності, а також розуміти її роль у контексті шкільної діяльності загалом [9].

Проте сучасні фундаментальні соціологічні дослідження свідчать і про певні суперечності. Так, народження нових форм театрального мистецтва є наслідком практично мізерної доступності громадян до театральної творчості в академічних театрах. Тривожну ситуацію щодо доступу громадян до культурних благ загалом підтверджують соціологічні дослідження. Так, за результатами моніторингу в 1994 р., 7,9 % респондентів відповіли, що відвідували театр або кінотеатр упродовж останнього тижня. У 2012 р. таких було лише 3,7 %. Також фіксується зменшення кількості респондентів, які відвідували театри, концерти, музеї та художні виставки, з 3,4 % у 1994 р. до 2,6 % в 2012 р. [7, с. 607–608].

Попри те, що театр як мистецтво та соціальне явище є предметом наукового аналізу одразу декількох галузей наукових знань, зокрема мистецтвознавства, культурології, філософії, театрології, важливо зауважити, що сучасне театральне життя недостатньо аналізують з позиції взаємодії цієї важливої соціальної інституції з іншими елементами суспільної організації. На наш погляд, проблема не набула свого остаточного вирішення й потребує подальшого дослідження.

Загалом нам імпонують підходи Н. Корнієнка та В. Ковтуненка до вирішення проблеми розвитку театральних інновацій, проте, це завдання вирішено на внутрішньому контурі явища театру як технології сучасної культури. Існує потреба в осмисленні та науковому аналізі впливу театру на соціальні процеси, на вирішення проблем, породжених сучасним суспільством.

Театральне мистецтво, будучи типовою соціальною технологією з нетиповими методами соціального впливу, у сучасних умовах не тільки не поступилося своїм місцем новим формам культурного життя та новим технологіям впливу на особистість людини, а й змогло знайти своє середовище розвитку, свою аудиторію в тих елементах суспільної організації, де раніше, здавалося, місця театральному мистецтву взагалі не було. Це до-

силь переконаливо доводить спостереження за розвитком театрального мистецтва в Україні в останні декілька років.

Яскравою ілюстрацією та водночас тенденцією сучасного театру є все, що пов'язано з кроками українського театру в бік проектного театру, того, що відбувається поза державним сектором. Як слушно зауважує німецький режисер і драматург Г. Жено, сучасний проектний театр є альтернативою театру державному та академічному. Хоча до деяких вистав державні театри мали опосередкований стосунок, це проекти, які дійсно реагують на те, що сьогодні відбувається в країні. Це певним чином характеризує офіційний український театр, який німий, який мовчить про війну, анексію Криму, про три з половиною, за неофіційною статистикою, мільйонів вимушених переселенців. Ці проблеми дуже важливі на сьогодні для суспільства. У театрі змінюється глядач, у залі сидять люди, які виїхали з окупованих територій і хочуть почути принаймні те, що суспільство розуміє, що вони є, що це проблема, а не демонстрування абсолютної байдужості [2].

З-поміж інших напрямів дослідження та наукового аналізу сучасного театру вбачається пріоритетним з'ясування ролі театру у вирішенні складних соціальних проблем сучасного суспільства. Театр здатен бачити те, що відбувається в суспільстві, та на це рефлексує, він розмовляє зі своїм глядачем про те, що відбувається в житті цього глядача. У цьому полягає перспектива зміни соціальної функції театру майбутнього.

Мета статті полягає в аналізі основних тенденцій розвитку сучасного театрального мистецтва та виявленні інструментів соціально-технологічного характеру, які допомагають театру як соціальному інституту змінювати елементи матеріальної й духовної культури суспільства, формувати нове бачення ролі театру в суспільному житті.

Театр переселенця, прифронтовий театр, форум-театр – далеко не повний перелік нових форм існування театрального мистецтва, народженого конфліктом на Сході України. «Театр переселенця» створений німецьким режисером Г. Жено та драматургом Н. Ворожбіт за фінансової підтримки посольства Німеччини. Проект започатковано на базі науково-мистецького Центру Малої академії наук України на території кіностудії Довженка.

Кожна вистава – це документальний театр. У чому його особливість? Тут немає акторів – у виставах беруть участь звичайні люди. Багато хто з них до цього ніколи в житті не був на сцені. У випадку з театром переселенців – це школярі й військові. Частина з акторів упродовж вистави взагалі вперше спілкується одне з одним, розповідають про своє життя, висловлюють власні думки. Отже, у виставі з'являється політичний вимір.

У такому театрі створюється простір, де погляди на війну можна висловити без стрілянини. Одразу виникає питання: це театральна п'єса чи своєрідна форма психосоціальної терапії?

Форум-театр – це метод інтерактивної роботи з різними прошарками суспільства, спрямований на вирішення соціальних проблем. Сутність його полягає в пошуку шляхів розв’язання проблеми чи виходу зі складної життєвої ситуації в межах запропонованої теми вистави спільно з глядачами. Засновник форум-театру – А. Боаль, який створив перший вуличний «Театр пригнічених». В’язень, який пройшов через торттури, добре розумів дві речі: пригнічені потерпають від соціального, економічного, психологічного насильства, і допомогти їм можна насамперед через зміну їхньої власної поведінки і ставлення до проблеми [8]. Форум-театр – ефективний спосіб взаємодії між людьми. Саме завдяки такому неформальному спілкуванню можна подолати різні стереотипи щодо переселенців. Такий інтерактив допомагає виявити свій потенціал, відкритися по-новому, а також закликати інших говорити про наявні проблеми та спільними зусиллями розв’язувати їх.

Форум-театр націлений на те, щоб у мистецькій формі привернути увагу та налагодити діалог у громадах щодо забезпечення виборчого права внутрішньо переміщених осіб. У результаті вистав громадяни різних соціальних груп отримують можливість поспілкуватись між собою через нову мистецьку форму і підняти важливі для розбудови громади та суспільства в цілому теми. За допомогою театру була створена мистецька платформа для спілкування людей між собою, де кожен міг висловитись і бути почутим.

Учасники спілкувались разом про виклики та перешкоди, які стоять перед переселенцями. Зокрема, про право здійснення місцевого врядування за місцем проживання, про відсутність можливості для внутрішньо переміщених осіб (ВПО) брати участь у місцевих виборах. Вистава зацікавила глядачів і не лише дала змогу побачити та почути, а й відчути на собі суть цієї проблеми, оскільки після вистави охочі глядачі ставали акторами й грали ролі так, аби показати шляхи вирішення проблеми.

Водночас місцеві мешканці дізнались більше про переміщених осіб та їх потреби, які з різних причин змінили попереднє місце проживання й намагаються адаптуватись у нових громадах. Цей захід зблизив людей, показав, що проблеми ВПО не є забутими і потребують суспільної уваги. Метою було сприяння реалізації конституційних прав ВПО та їх активної участі у розбудові країни через інструмент прямої демократії – вибори. Для участі у виставі не потрібно було мати попередній акторський досвід. Найважливіше – бажання поділитися життєвим досвідом на задану тему форум-театру.

Активісти, координатори та переселенці долучилися до заходу. Під час зустрічі учасники обговорювали існуючі проблеми у сфері виборчого права ВПО, грали в інтерактивні ігри, ділилися думками й враженнями та створювали виставу, яку вже ввечері продемонстрували глядачам.

Так, за допомогою яскравої мініатюри громадські активісти «розповіли» присутнім про наболіле. У виставі актори висвітлили проблеми, з якими вразливим верствам населення доводиться мати справу чи не щодня. Переселенці не відчувають себе частиною місцевої громади, якщо не мають такі самі права, як і місцева громада. Емоційна гра учасників дійства

не залишила нікого байдужим. Із захопленням глядачі спостерігали за виставою, і після закінчення запропонували акторам зіграти на Всеукраїнському форумі «Внутрішньо переміщені особи та право вибору в Україні», що проходив наступного дня.

За Й. Бойсом, будь-яке мистецтво – терапія. Театр є одним з найбільш комунікативних видів мистецтва. І тому те, що тут відбувається, це, свого роду, терапія. Отже, театр може сприяти примиренню – а чи здатен він допомогти встановленню миру? Якщо б усі українські театри – які, до речі, є частиною громадського простору й фінансуються з податків – реагували на реальні виклики сьогодення, то вони могли б змінити дуже багато. Безсумнівно, більше, ніж це можливо за допомогою зброї.

Наприклад, одна з вистав форум-театру переселенців має назву «На всю гучність». Що мається на увазі? Автори вистави помітили, що люди в прифронтовій зоні в повсякденному житті – в таксі, в кав'ярні, коли розмовляють з дітьми – голосно вмикають музику, щоб не чути вибухів. У виставі йдеться про те, що місцеві мешканці сприймають усі ці жахливі речі, як щось буденне. Вони просто живуть, як і інші люди, звичайним життям – зі всіма його радощами і трагедіями, як-то перше кохання чи хвороба. Тобто йде війна, але життя триває, ніби її немає.

У виставі підлітки й військові розповідають про власне життя. Яку роль відіграє в цьому режисер? Адже недостатньо просто сказати: «Сядьте і розкажіть що-небудь». Мета цього проекту – сформувати діалог між Сходом та Заходом, якого не було всі ці роки. Якщо потрібен діалог, тоді він можливий через мистецтво. І це нова функція театру – дати простір, де можна розділити досвід. Якщо раніше театр був місцем для фантазії, то тепер це місце, де можна поділитись своїми страхами. Таких місць у суспільному просторі насправді бракує.

Травма й біль ніколи не минають повністю, але можна принаймні навчитись жити з ними. Адже через проговорювання діти дають раду своїй травмі і вчаться наново радіти життю. Це працює так: так, зі мною сталося таке жахіття, але цей досвід не перетворює мене на жертву, навпаки, він стає моєю якістю, моєю силою. Тому «Театр переселенців» – це також можливість для українських режисерів і драматургів, які часто не мають доступу до державних театрів, працювати з важливими темами.

Ще одна вистава «Де схід?» унікальна для України, тому що це театр свідків. У виставі беруть участь реальні люди, не актори, які дійсно виїхали з Луганської й Донецької областей до Києва. З кожним учасником попередньо працював професійний психотерапевт. Розповідають реальну історію, це оформлено у виставу, тобто є потужний мистецький компонент і режисури, і драматургії. Ці історії були певним чином сконструйовані, але вони реальні, люди реальні, й ефект від цієї вистави для мене найбільший і найсильніший, який я отримала за цей рік.

Режисер і драматург підкреслили, що саме в театрі є зараз інструменти, важелі для встановлення діалогу між різними людьми. І ця вистава не

є компліментарною для України. Це важливо – почути людей, які бачать наше життя іншими очима.

У виставі «Сіра зона» драматургів з Кіровограда Гуменних та кримського режисера Г. Джикаєвої теж грають не актори. Це також проект про переселенців, про людей, які опинилися поза домом або продовжують жити на тимчасово окупованих територіях. Але принцип цієї постановки трохи інший. Ці люди самі шукали своїх героїв, персонажів, брали інтерв'ю. Історії були оброблені, додався мистецький компонент і режисури, і драматургії. Реальні люди, розповідаючи чужі історії, додають до них власні коментарі.

З «Сірої зони» виросла інша цікава вистава «Монолог ополченця». Під час створення «Сірої зони» автори абсолютно випадково натрапили на ополченця з ДНР, який зараз працює на одному із СТО в Києві. Абсолютно цивільна людина, але те, що він розповів, дало матеріал для моновистави. Реалії, побачені своїми, – це не теленовини. Це протилежна реальність того, що нам нав'язують через газети, журнали, телевізор, як певний ерзац війни на Донбасі.

Вистава «R+J» львів'янина С. Брама – це рок-концерт. І приналежність його в тому, що він уже побував на трьох престижних європейських фестивалях. Разом із виставою «Щоденники Майдану» Національного театру Івана Франка – це реально достойна презентація українського театру в Європі. «R+J» – ініціали героїв нового часу Роми та Юлії. Він зі Львова, вона з Донецька. Режисер здійснив спробу розповісти в театрі про те, що відбулося з усіма нами взимку 2014 р. і про те, що відбувається з нами досі. Вистава створена на межі пошуків між театром, музикою та відео-артом. Ця історія є римейком найтрагічнішої п'єси Вільяма Шекспіра «Ромео і Джульєтта». Давня війна родів Монтеккі й Капулетті трансформується у неприязнь Сходу і Заходу України. У виставі грають актори львівського театру Леся Курбаса, студенти.

Успіх вистави «Сталкери» столичного Молодого театру драматурга П. Ар'є та режисера С. Жиркова лежить на перетині різних зусиль. Вистава – це завжди великий збіг, сума зусиль у театрі помножується. У «Сталкерах» дійсно гармонійно поєднуються ідеї, думки всіх творців. П'єсу «Баба Прися» про родину літньої жінки, яка від реальності втекла й живе в Чорнобильській зоні відчуження, більшість режисерів боялися брати або вважали недосконалою. Такий кроскультурний проект, коли люди з різних регіонів раптом почали говорити про одне й те саме, про спільні речі, ідеї, в цій виставі відчувається дуже щиро.

Чи не вперше в українському театрі почали говорити про важливі речі, висловлюватися вголос про важливе, про те, що думаємо насправді. Ця вистава в першій дії до певної міри комедія, а в другій – трагедія. Спершу її грали на малій сцені, потім перенесли на основну. На великій сцену в ній розгорнулися нові енергії, по-іншому все зазвучало. І зал на це реагує, сміється там, де треба, мовчить і плаче там, де треба. Для театру це серйозна річ, коли публіка так правильно реагує.

«Оскар і Рожева Пані» режисера з Івано-Франківька Р. Держипільського та продюсера І. Вітовської поставлено за твором Еріка-Емануїла Шмітта. Книга, за якою створена вистава, написана у формі 14 листів десятирічного хлопчика Оскара, невиліковно хворого на рак. Він відчуває, що хіміотерапія не принесла полегшення, і йому залишилося жити недовго. Він відчуває себе покинутим батьками. На противагу до батьків, з ним розмовляє в лікарні Рожева Пані про життя і смерть. Щоби прийняти жахливу правду, вона спонукає Оскара викласти свої думки у вигляді листів до Бога.

В українському театрі завжди існувало величезне табу на розмову про смерть. Бо це щось жахливе, страшне і, звичайно, трапиться не з нами. Це позиція радянська, атеїстична. Немає нічого поза смертю, отже, це найстрашніше, і про це не говорять. На сцені не вистачає щирої розмови людини, яка стоїть на порозі смерті, як можуть інші люди допомогти їй.

Прикметно, що проект І. Вітовської спровокував цілу хвилю обговорень і навіть законодавчі зміни щодо паліативної допомоги для дітей (підхід, що дозволяє поліпшити якість життя пацієнтів та їхніх сімей, які зіткнулися з проблемами смертельного захворювання, шляхом запобігання й полегшення страждань завдяки ранньому виявленню, ретельній оцінці та лікуванню болю й інших фізичних симптомів, а також наданню психосоціальної та духовної підтримки). Якби не театральна вистава, багато хто й не знав би про таку проблему, а театр актуалізував для суспільства певну проблему.

Театральний діяч Н. Ворожбит та її «Театр переселенця» впроваджують тезу, що театр у час становлення громадянського суспільства – більше, ніж мистецький заклад. За підтримки Міністерства культури та меценатів вона здійснила проект «Схід-Захід», який зшиває геополітичний ландшафт України в єдиний культурний простір. У його межах у Київському академічному театрі юного глядача на Липках уперше в Україні відбулася прем'єра проекту «Підлітки пишуть п'єси».

Форум-театр, «Театр переселенців» та інші новації – це найбільше досягнення українського театру за останні роки. Звичайно, на це мала б виділятися державна підтримка для того, щоб цей проект продовжував існувати, допоки йде військовий конфлікт.

Висновки. Отже, ситуація в сучасному театрі є бурхливою та динамічною. Результати контент-аналізу, проведеного з метою усвідомлення та осмислення сучасних тенденцій розвитку театрального мистецтва, свідчать про:

– перетворення сучасного театру із закритого клубу на відкритий театральний простір;

– альтернативний розвиток проектного типу театральних вистав, які успішно конкурують з академічними театрами;

– саме театр набуває зараз інструментів і важелів для встановлення діалогу в суспільстві, особливо тоді, коли важливо почути людей, які бачать наше життя іншими очима. У цьому сенсі нові форми сучасного теат-

ру виконують діалогічну та інтегруючу функцію для людей з різними соціальними установками;

– залучення до театрального мистецтва широкої палітри самодіяльних митців, які раніше з театром не були пов'язані ні ментально, ні соціально;

– виникнення нових форм театрального буття, таких, наприклад, як «театр переселенців», «екологічний театр», «фронтний театр», «театр-рок-концерт» тощо;

– яскраво виражена соціальна спрямованість нових форм театральної творчості на вирішення проблем окремих верств населення;

– створення прецедентів, коли театральну постановку роблять не-професіонали;

– подальша інтеграція театру в соціальний простір шляхом значної за виміром соціалізації театрального життя;

– крос-культурність багатьох сучасних трансформацій у молодому українському театрі;

– набуття театром нових соціальних функцій, зокрема функцій соціально-психологічного характеру, коли театральна творчість стає інструментом психотерапії для учасників театрального процесу та глядачів.

Перспективами подальших наукових розвідок у цьому напрямі може бути більш детальне дослідження окремих функцій, які виникають усередині інституту театру та мають яскраво виражену соціальну спрямованість, а також соціологічний аналіз змін, що відбуваються в структурі та мотивах участі у творчому процесі театральної публіки.

Список використаної літератури

1. Безгін І. Д., Семашко О. М., Ковтуненко В. І. Театр і глядач в сучасній соціокультурній реальності. *Соціально-культурні виміри українського театру: ретроспектива, стан, тенденції* / Київ. держ. ін-т театрального мистецтва ім. І. К. Карпенка-Карого. Київ : КФНВК «Наука», 2002. Ч. I. 336 с.

2. Житомирський соціально-інтерактивний «Театр життя». URL: <http://zt-news.org.ua/index.php?newsid> (дата звернення: 12.08.2018).

3. Ковтуненко В. І. Український театр у період сучасних суспільних трансформацій : автореф. дис. ... канд. наук з мистецтв. : 17.00.01. Київ, 2002. 185 с.

4. Мельничук І. М. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх соціальних працівників засобами інтерактивних технологій : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Тернопіль, 2012. 42 с.

5. Наконечна О. В. Зміна призначення театру як соціального феномену в руслі ознак часу. *Аркадія*. 2004. № 4. С. 19–21.

6. Триколенко С. Образи в «Образі». *Український театр*. 2012. № 4. С. 16–17.

7. Українське суспільство 1992–2012. Стан та динаміка змін. Соціологічний моніторинг / за ред. д-ра економ. наук В. Ворони, д-ра соц. наук М. Шульги. Київ : Ін-т соціології НАН України, 2012. 660 с.

8. Форум-театр: формула виходу з кризи / Д. Доусэт, Е. Еделева, И. Захарченко и др. ; Британский совет в Украине. Киев, 2007. 66 с.

9. O'Toole J. Emma's Dilemma: the Challenge for Teacher Education in Drama. *Key Concepts in Theatre / Drama Education*. Rotterdam ; Boston ; Taipei : Springer Science and Business Media, 2011. P. 13–19.

Стаття надійшла до редакції 03.09.2018.

Орлова О. И. Современные тенденции развития театра в Украине: социологический аспект

Яркой тенденцией формирования современного украинского театра является развитие его проектных форм и новое явление в театральной среде – форум-театр. Осмысление современных тенденций развития театрального искусства позволяет говорить о превращении театра в открытое пространство, где наблюдается альтернативное развитие проектного типа театральных спектаклей, которые успешно конкурируют с академическими театрами. Направленность этих форм на решение актуальных социальных проблем свидетельствует о появлении у театра новых функций в современных условиях развития социума.

Ключевые слова: театр, театр-форум, театр переселенцев, проектный театр, инновации, документальный театр, интерактивный театр.

Orlova O. Modern Trends in the Development of Theater in Ukraine: a Sociological Aspect

Ukrainian theatrical art is increasingly integrated into European cultural space. The changes that are currently taking place in Ukraine have created a unique situation for a unique renaissance of the theater, which acquires new forms, is enriched with a unique theme. There is a need for comprehension and scientific analysis of the influence at the theater on social processes, on solving problems generated by modern society. A vivid illustration, and at the same time, the trend of the modern theater is all that is connected with the steps of the Ukrainian theater towards the project theater, what is happening outside the public sector.

A new phenomenon in the theatrical environment has become a forum-theater, a phenomenon that has expanded considerably in recent times as a form of interactive work among various layers of society, aimed at solving social problems. Its essence is to find ways to solve a problem or to exit a difficult life situation within the proposed theme of the performance in conjunction with the viewers. Forum-Theater is an effective way for people to interact. It is through such informal communication that it is possible to overcome different stereotypes about immigrants. Such interactive helps to identify your potential, to open up in a new way, and to encourage others to talk about existing problems and joint efforts to solve them.

In general, theater at the time of the formation of civil society is more than an artistic institution, and therefore the forum-theater, the resettlement theater represent the greatest achievements of the Ukrainian theater in recent years. Of course, state support should be given to this, so that this project continues to exist as long as a military conflict is in progress.

The generalization of the conducted research makes it possible to conclude that the situation in the modern theater is intense and dynamic. Awareness and understanding of contemporary trends in the development of theatrical art testify to the transformation of the modern theater from the closed club to the open theater space, where there is an alternative development of the project type of theatrical performances that compete successfully with the academic theaters.

New forms of contemporary theater perform a dialogic and integrative function for people with different social settings. Involvement in theatrical art of a wide range of amateur artists, the social orientation of theatrical creativity new forms to the solution of the certain segments problems to the population, the creation of precedents, when theatrical production is made by non-professionals testify to the further integration of the theater into social space by a significant measure of the theatrical life socialization. There is the theater's acquiring of new social functions, including functions of a socio-psychological nature, when theatrical creativity becomes an instrument of psychotherapy for the participants of the theatrical process and spectators.

Key words: theater, theater forum, theater resettles, project theater, innovation, documentary theater, interactive theater.